ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 121, Ekim 2021, s. 154-162

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52437>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
23.08.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2021

Dr. Bilal DEMİR

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı
bilaldemir@yyu.edu.tr

FÜRUZAN’IN “BENİM SİNEMALARIM” ADLI ÖYKÜSÜNDE GÖÇ VE ETKİLERİ

Öz

Roman ve öyküleriyle Türk edebiyatında yer edinen Füzûzan (d. 1932), özellikle 1970’li yıllarda öyküye getirdiği yeni soluklar ile tanınır. Ele aldığı konularda gerçekçi bir söylem ve ayrıntılı işleyiş ile Türk öykücülüğünde farkını yansıtan Füzûzan, Türkiye’nin bir dönemine tanıklık eden metinler üretmesiyle öne çıkan yazarlardanır. Füzûzan, 1970’li yılların Türkiye’sini, sosyo-ekonomik anlamda zor yılların öykülerini yazmış, eserlerinde kötü yola düşmüş kadınları, yoksullaşan varlıklı ailelerin dramını, yalnız kadınların modern kentlerdeki hallerini, çocukları, gurbetteki göçmenlerin öyküleri etrafında bir edebiyat dünyası oluşturmuştur. Çoğu zaman çocukluğundan gençliğine kadarki süreçte geçirdiği zor yılların izlerini yansıttığı eserleri otobiyografik unsurlar bakımından zengindir. *Parasız Yatılı, 47’liler* ile bilinen yazar, hemen bütün eserlerinde kendi hayatında yaşadığı acıların izlerini yansıtmış, bu nedenle 1970’li yılların atmosferini verirken hem insan tahlillerinde hem de mekânsal tasvirlerinde başarılı bir kalem olmuştur. Bu çalışmada, Füzûzan’ın *Benim Sinemalarım* adlı kitabında yer alan “Benim Sinemalarım” adlı öyküsünün tematik bir incelemesi yapılarak göç olgusu ele alınacaktır. Göç olgusunun öyküdeki Nesibe karakteri üzerinden sınıfsal problemlerle işlendiği öyküde 1970’li yılların Türkiye’sinin izlerini bulmak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Füzûzan, Benim Sinemalarım, Göç.

IN FÜRUZAN'S STORY "BENİM SİNEMALARIM" MIGRATION AND ITS EFFECTS

Absract

Füruzan (b. 1932), who took a place in Turkish literature with his novels and stories, is known for the new breaths he brought to the story, especially in the 1970s. Füruzan, who reflects the difference in Turkish storytelling with a realistic discourse and detailed process in the subjects he deals with, is one of the writers who stand out with his production of texts that witness a period of Turkey. Füruzan wrote the stories of the Turkey of the 1970s, the difficult years in socio-economic terms, and created a world of literature around the poor women, the drama of impoverished wealthy families, the situation of lonely women in modern cities, their children, and the stories of immigrants living abroad. His works, which reflect the traces of the difficult years he spent from his childhood to his youth, are rich in autobiographical elements. Known for *Parasız Yatılı*, *47'liler*, the author reflected the traces of the pain he experienced in his own life in almost all of his works, therefore, while giving the atmosphere of the 1970s, he became a successful pen in both human analysis and spatial descriptions. In this study, the phenomenon of migration will be discussed by making a thematic analysis of the story "Benim Sinemalarım" in Füruzan's book titled *Benim Sinemalarım*. It is possible to find traces of Turkey in the 1970s in the story, in which the phenomenon of migration is handled with class problems through the Nesibe character in the story.

Keywords: Füruzan, Benim Sinemalarım, Migration.

Giriş

Füruzan'ın 1973 yılında yayınladığı *Benim Sinemalarım* kitabı içinde yer alan "Benim Sinemalarım" adlı öyküsü Türkiye'nin 1970'li yıllarındaki toplumsal meselelerini gösteren önemli bir öyküdür. Toplumcu gerçekçi bir bakışla yazılmış olan öykü, kadın-erkek ilişkileri, cinsellik, aile, yeni neslin değişim arzusu gibi konular bağlamında göç, sınıf ve kadın meselesini işleyen bir metindir.

Füruzan'ın öykücülüğünün köşe taşı kitaplarından biri olan "Benim Sinemalarım," dili ve anlatımı, ele alınan konuları ve gerçekçi yaklaşımıyla değerli bir eserlerdir. İstanbul'un kenar semtlerinden birinde yaşayan bir ailenin, kentle olan imtihanını kızlarının kentlilere özenerek hayatını karartması anlatılır. Nesibe karakteri üzerinden verilen öyküde; açık bir anlatım ve az kişili bir kadro aracılığıyla değişimin yol açtığı bir dram gösterilmektedir.

Öyküde Nesibe adlı genç bir kızın değişimi gösterilmektedir. Nesibe uzun zamandır eve daha fazla para getirmek, yoksulluktan kurtulup yaşadığı kentin modern yaşam biçimine uygun giyinip gezinmek ister. Nesibe sinema filmlerinde gördüğü hayatlara özenerek para kazanma hırsına bürünür. Kolay para kazanma yoluna başvurarak yaşlı erkeklerle para karşılığında birlikte olur. Bir gün Nesibe'nin eniştesi onu vapurda genç bir çocukla görür ve annesine söyler. Bunun üzerine anne ve babası Nesibe'ye dayak atar. Nesibe'nin para karşılığında erkeklerle birlikte olduğunu daha önceden bilen anne ise olayın başkaları tarafından duyulması üzerine Nesibe'ye müdahale etmeye karar verir. Dayak gününden sonra evden kaçan Nesibe bir daha hiç dönmek üzerine yeni bir hayata başlar.

Öyküdeki olaylar göçün bir ailenin değişimindeki rolünü gösterir niteliktedir. Nesibe, yoksul hayatından kurtulmak, gecekondu mahalleden ayrılp zengin bir semte gidebilmek için yaşlı erkeklerle para karşılığı birlikte olmaktadır. Ailesi ise paranın nerden geldiğini sorun etmez. Bu bakımdan taşradan büyük kente göç eden insanların değişimini öyküde öne çıkarmaktadır. Bu çalışmada da Nesibe karakterinin değişimi irdelenerek öyküdeki göç olgusunun detaylı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır

1. "Benim Sinemalarım"da Göç ve Etkileri

Fusun Akatlı, "Benim Sinemalarım"¹ öyküsündeki konuları; "yurt özlemi çeken göçmenler", "toplumsal ve sınıfsal bağlam içinde, kadınların ve genç kızların karşılaştıkları baskılar" ile "cinsel sömürü düzeninde çocuğunu yalnız başına büyötmek durumunda kalmış annelerle çocukları arasındaki ilişki" gibi birbiriyle bağlantılı konular bağlamında açıklamaktadır (Akatlı, 1998: 67-68). Öykü metninde sınıf ve kadın meselesinin açığa çıkmasına sağlayan ise göçtür. Öyküde hikâyesi anlatılan Nesibe'nin ailesi ne zaman olduğı belirtilen bir zamanda taşra kentlerinden İstanbul'a göç etmiş insanlardır. Taşrada yaşadıkları yoksulluk nedeniyle İstanbul'a göç eden aile, hayatlarını kurtarma ve sefaletten kurtulma ümidiyle göç etmişlerdir. Ancak geldikleri büyük kentte aradıkları zenginliğı bulamazlar. Aile burada daha da sefalete düşer. Kenar semtlerde kiralık bir evde kalan aile yokluk içindedir. Baba sürekli iş ararken anne ev hanımıdır. Ailesinin yoksulluğına çare olarak Nesibe Beyoğlu'nda bir tütün dükkânında çalışmaya başlar. Nesibe kent kimliğıne alışkan olmadığı için Beyoğlu'na gidip gelirken kentin modern yaşam biçimine hayran kalır. Özellikle gittiğı sinema salonlarında gördüğü hayatlar onun kendi ailesini ve hayatını sorgulamasına neden olur. Sinema, Nesibe'nin değişimine neden olan "büyölü bir evren" olarak işlev görür öyküde. Yazar modern kentin sihirli bir dünya olduğunu ve göç eden insanların buna aldanarak değişim gösterdiklerini sinema metaforuyla gösterir. Kentte kendi hayatından memnun olmayan Nesibe sinema filmlerinde gördüğü yaşam biçiminin peşinden giderek daha fazla para kazanma hırsına bürünür. Böylece göç eden ailenin bir ferdi değişim göstermeye başlar.

Öyküde anlatılan değişimin öznesi göç olgusudur. Nesibe'nin ailesinin büyük kente göç etmesi onların hayatlarında dramatik etkiler bırakmaktadır. Nesibe'deki değişimin daha iyi anlaşılması için göç olgusunun açıklanması ve göç olgusunun sebep olduğı sınıf ile kadın meselesinin tartışılması gerekmektedir. Günümüzde siyaset, bilim ve edebiyat alanlarında çokça tartışılan bir mevzu olan göç konusu tüm sosyal bilimleri ilgilendiren bir konudur. Bu çalışmada göç konusu sosyolojik ve edebi bağlamda değerlendirilecektir.

1.1 Göç Olgusu

Göç, siyasal, toplumsal ve ekonomik nedenlerden dolayı geniş anlamda toplulukların özelde ise bireylerin bir yerleşim yerinden başka bir yere, bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması anlamında kullanılmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011: 954). Göç, sınıflandırılması yapılırken iç göç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göç ülke içindeki göçleri tarif ederken dış göç bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçtür. Büyük kentlerde göç sonucu yaşanan plansız kentleşme ve demografik sorunlar ise bireylerin ve ailelerin değişimine etken olan bir diğeri nedendir. Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren başlayan hızlı kentleşme ve 1970'li yıllarla birlikte bir soruna dönüşen kentleşme (Tekeli, 2008: 49-52), birçok göçmen mahallesi olarak

¹ Bu çalışmadaki eser incelemesi Füruzan'ın *Benim Sinemalarım*, Bilgi Yayınevi, 1973 baskısı dikkate alınarak yapılmıştır.

tanımlanan varoş semtleri doğurmuştur. Bu semtlerde kamu otoritesinin oluşamaması, plansız yerleşme kent içinde birçok sorunu doğurmuştur (Kıray, 1998: 92).

Genel bağlamda göç bir mekânsal değişim olgusunu karşılamaktadır. İnsanın kimliğini ve hafızasını şekillendiren bir olgu olan mekân üzerindeki değişiklik insanların kimliğinde, sosyal, kültürel durumlarında ve psikolojik dengelerinde değişikliklere neden olmaktadır. “İnsanların, yaşadıkları mekânları ve kimlikleri arasında sıkı sıkıya bir bağ vardır; çünkü onlar bu mekândan dünyaya bakar ve etraflarında olup biten her şeye mekândaki donanımları nispetinde anlam vermeye çalışırlar” (Tüzer, 2007: 225). İnsan mekân değişimi sonucu hem eski mekânından kopmasının trajedisi hem de yeni mekâna alışmanın psikolojik gerilimini birlikte yaşar. Kopma ve gerilim kimliğin belirsizlikler içinde problemleri bir durumu ortaya koymaktadır. İnsanlar yeni geldikleri yerde ayrıca yok olmama ve hayatta kalma mücadelesi verirler (Cengiz, 2010: 185). Özellikle kırsal yerlerden büyük kente doğru yapılan göçlerde bu durum daha travmatik hal alır. Kırsal yaşamda topluluklara veya cemaate dayalı yaşam biçimi kentlerde bireyselleşme doğru değişim gösterir (Tekeli, 2008: 33). Bireyler kentlerde özgürlük, varoluş, kimlik edinme meseleleriyle karşı karşıya kalırlar. Bu nedenle değişime açık kalırlar (Chambers, 1995: 9).

Amin Maalouf’a göre göçmen iki kişidir. İki farklı yerde iki farklı statüdedir. Kendisini ait hissettiği, bağlı olduğu yerde hafızası, tarih anlayışı ve özgüveni ile vardır. Göç ettiği yerde ise yabancılaşmış, özgüveni olmayan, kişisiz bir kimliktir (Maalouf, 2009: 179-180). Iain Chambers ise göçmen kimliğini madun kılınmış, unutulmuş, bastırılmış olarak tarif eder (Chambers, 1995: 12).

Füruzan’ın “Benim Sinemalarım” öyküsündeki Nesibe de Maalouf’un ve Chambers’ın kavramlarıyla açıklanacak olursa bastırılmış, madun edilmiş bir kişiliktir. Nesibe İstanbul’da kenar mahallerde varoş denilebilecek bir semtte yaşamaktadır. Küçüklüğünden beri babasından dayak yemektedir. Mahalledeki erkek çocukları karşısında kendisini ezik görmektedir. Nesibe Beyoğlu’nda bir dükkânda çalışmaya başlayanınca kimliğinde değişimler baş gösterir. Yeni ve farklı bir yaşam bilinciyle hareket etmeye başlar. bu durum Chambers’ın ifadesiyle madun edilmiş kimliğin bulunduğu yeri zamanla işgal etme girişimine benzemektedir (Chambers, 1995: 12). Nesibe ailesiyle yaşadığı varoş mahallesi ile Beyoğlu’ndaki hayat karşısında sınıfsal sorunlar yaşamaya başlar. Nesibe iki dünya arasında kalır. Beyoğlu’ndaki hayatlar onu kendine çeker. Böylece Nesibe sınıf atlama isteğinde bulunur.

Sınıf atlama isteği ekonomik veya statü nedeniyle arzulanan bir durumdur. Füruzan öyküde Nesibe’nin daha iyi imkânlar için üst bir sınıfa atlama isteğini yoksulluktan kurtulma amacıyla yapıldığını gösterir. Nitekim Füruzan’ın öykülerinde ezilen işçi sınıfındaki kadınların değişim isteği vardır (Ertop, 1972: 58). Bu nedenle Füruzan toplumcu gerçekçiliğe dolaylı bir bakışla metinler yazar (Külahlıoğlu İslam, 2014: 374). Toplumcu gerçekçi bakışlı öykülerde olduğu gibi “Benim Sinemalarım”da da sınıfsal meseller bulunmaktadır.

1.2 Göçün Sınıfsal Etkisi

Öyküde sınıf meselesini gösteren en önemli durum yoksulluktur. Nesibe’nin eve daha fazla para getirmek için erkeklerle birlikte olduğu ve bu nedenle hayatının değiştiği göz önüne alındığında yoksulluk teması belirgin bir temadır. Yoksulluk her şeyin başlatıcı nedenidir. Nesibe’nin babası her gün iş aramaya gider. Ancak iş bulamaz. Evin geçiminin bütün yükü Nesibe’nin küçük omuzlarına bırakılır. Nesibe küçük yaşta tütün fabrikasında çalışmaya

başlamıştır. Öyküde mekânsal tasvirler yapılırken yoksulluğun izleri net olarak görülmektedir. Öykünün geçtiği mahalle tasviri verilirken “alçak tek düze sarılmış eski evler” (s.7) nitelemesi yapılır. Nesibe'nin ailesiyle yaşadığı ev ise “tek göz bir gecekondur” (s.8) olduğu söylenir. Nesibe'nin annesinin eve temizlemesi anlatılırken “Oysa bu hiç eşyasız sayılacak odayı aralıksız temizlemeden edemezdi” (s.38) şeklindeki tasvir yoksulluğun boyutlarını göstermektedir. Nesibe'nin babası anlatılırken “Babasının dizleri yamalı pantolonunun yukarısına kaldırmıyordu başını” (12) şeklindeki anlatım da bir diğer yoksulluk ibaresidir. Nesibe'nin odasının salonun içinde basma perdeyle ayrılan bir bölüm olması da yine evin tek odalı olduğunu vermektedir. Ayrıca öyküdeki başkışı olan Nesibe'nin adının isim sembolizasyonu değerlendirildiğinde yoksulluk bir kader, Nesibe de bir kurban olarak yorumlanmış olması dikkat çekicidir. Öyküdeki mekânsal tasvirler ve Nesibe'nin durumu ailenin sınıfsal anlamda alt statüde bir aile olduğuna yapılan vurgudur. Bu vurgu ayrıca göç eden ailelerin trajedik yaşam biçimidir.

Öyküde sınıf meselesini gösteren bir diğer konu Nesibe'nin mahallesini gösteren kendi sınıfından erkekleri beğenmemesidir. Bunun yerine Beyoğlu'ndaki zengin, okumuş erkekleri tercih eder, onlarla ilişkiler kurar. Üst sınıftan erkekler Nesibe ile gönül eğlendirirken Nesibe sinemada gördüğü gibi bunu aşk zanneder. Nesibe bu sınıftan gençlerin onunla evlenmeyeceğini bilmesine rağmen sınıf atlama isteğini psikolojik anlamda gerçekleştirmek isteğini olduğu görülür. Üst sınıftan zengin gençlerin onunla ilişkisi Nesibe'nin sınıf sorununu fark etmesine sebep olur:

“Yok iyi aile kızı isterlermiş. İşe gidip gelirken görüyorum, iyi aile kızlarını. Benden üstünlükleri neymiş yani! Yavuz Sineması'ndaki filmde nasıldı? Yoksulun yoksulu kızı, koskoca, kont dedikleri adam alıverdi. Ben de oğlanlara bayılmıyorum ya!...Gitmezsem haber salıyorlar dükkâna. Arıyorlar beni. Namusmuş, vururmuş babam. Kendi paralı iş bulsun da beni çalıştırmasin” (s.27).

Nesibe, Beyoğlu'nda çalıştığı dükkânda bulunurken buradaki inşalarla kendi mahallesindeki insanların farklılığını kavramıştır. Nesibe ailesinin yoksulluğu ve kendisinin okumamışlığını bir sorun olarak görür. Bundan kurtulmak için zengin olma hırsına bürünür. Bu nedenle ona para veren, ona eşya alan yaşlı erkeklerle birlikte olmaya başlar. Giydiği yeni elbiseler ve kazandığı para ile Nesibe değişmeye başlar. Yeni bir kimlik edinir. Kent kimliğine bürünmek konusunda yazarın gösterdiği kıyafet değiştirmek önemli bir izlektir. Yazar kentte Nesibe'nin yeni bir mahalle, yeni bir dünya ve yeni bir kimlikle hayata baktığını göstermek için yaşlı erkeklerin Nesibe'ye kıyafet almasını, Nesibe'nin de bu kıyafetler yeni hali beğenmesini özellikle vurgular. Fakat Nesibe'deki değişim onu sınırsız isteklere sokan bir kimliğe sokar:

“Başka istekleri de var elbette. Nesibe bunu bilmez mi? O öyle şeyler öğrenmiştir ki kendi bile düşünmekten sakınır. Gövdesinin iki üç yıldır tanıklık ettiği, sınır koyamadığı şeyleri bilmezlikten gelmenin kurtarıcı yumuşaklığına sığınır hep. Yüzüne hiç yansıtmaz, belirtmez kapatışları. Çünkü Nesibe şimdi güzel ütülenmiş ak bluzu, renkli karelerle bezeli eteği, sıkı taranıp atkuyruğu bağlanmış saçlarıyla iyi bir aile kızıdır.” (s.45).

Alıntıda verildiği üzere Nesibe iki farklı kimliğe sahiptir. Amin Maalouf'un söylediği gibi göçmen iki kişidir. Nesibe de iki kişiliktir. Bu onu sahip olduğu değerlerden ayrılıp yeni bir değer dünyasına girmesine yol açar.

Öyküde yoksul, kimsesiz bir ailenin kızı olan Nesibe üzerinden sınıf atlama konusunu

işlenmesi ise diğer önemli konudur. Füruzan'ın öyküsünde yoksulluklarından kurtulmak isteyen Nesibe örneğinde görüldüğü üzere sınıf meselesini hissedene ve bundan kurtulmak isteyen kadındır. Nesibe sınıf atlamak için fuhuş yapmayı sorun etmez. Kadın bedeninin pazarlanması üzerine görülen arzu göç eden insanların kimlik sorununu gösteren bir problemdir. Göçmen ailelerde bozulan değerler ve dejenere olan bireyler yeni hayat için değişim gösterirken bazen kötü yola da başvururlar. Nesibe de böyle bir kişilik olarak kötü yola başvurmayı seçer.

Öyküde Nesibe ile öne çıkan kadın karakter Nesibe'nin annesidir. Annesinin isteği kızını "helâl süt emmiş" (s.31) birisiyle evlendirmektir. Kızının değişimine engel olamaz. Nesibe'nin neden değişmek istediğini de kavrayamaz. Nesibe evden kaçtıktan sonra komşularının sözleri sözler göçme ailelerdeki genç kızların değişim nedenlerini açıklayan bir durumdur: "Nesibe'ye kızmayın! Ben dört yıl oldu evleneli, gün mü gördüğüm var." (s.11) komşunu söylediği sözler kadınların hayat şartlarını açıklamaktadır. Nesibe de kaçmadan önce komşuya söylediği şu sözler değişimi daha da anlamlandırmaktadır: "Biliyor musun abla, yukarıda şebek gibi kadınlar güzellenelim diye neler yapmıyorlar. Senin şu saçların var ya onlarda olsa çıldırırlar vallahi" (s.11). Nesibe'nin 'yukarı' dediği üst sınıftır. Kadın karakterin sınıf arzusunda bulunmasındaki nedenlerden böylece güzellik, zenginlik ve başka dünya isteği olduğu anlaşılır.

1.3 Göçün Bireyin Arzularına Etkisi

Öyküde göç olgusunun sonuçlarından olan ve Nesibe'nin sınıf atlama isteğinde bulunmasına yol açan bireyin arzuları da söz konusudur. Sinema ve kuşak çatışması gibi nedenler ailesinin göç etmesi sonucu Nesibe'de baş gösteren bireysel etkilerdendir. Öyküde hem metnin yazım tekniği hem de ele alınan konu itibarıyla sinema, 1970'li yılların Türkiye'sindeki gizemli dünyayı yansıtmaya bakımından önemli bir tema olarak sunulmaktadır. Nesibe kendi başına ya da takıldığı erkeklerle sık sık sinemaya gider. Sinemada gördüğü filmlerin içinde kaybolur. Sinema sayesinde bilinç dünyasında oluşan tahribatlar ve gerçeğe olan algısının değişmesi nedeniyle Nesibe düştüğü bataklığı fark edemeyecek hale gelmiştir. Nesibe'nin değişimini hazırlayan en önemli etken sinemadır. Öykünün başından itibaren etrafındaki olumsuzluklar hiç olmuyormuşçasına seyrettiği filmlerin etkisinde sinemaya odaklanmış görünen Nesibe hayal dünyasında yaşamaktadır. Seyrettiği filmin bir gün gerçek olacağına inanmaktadır. Nesibe'nin bilinçaltını göstermesi bakımından aşağıdaki alıntıda sinemanın etkisini daha net görülmektedir:

"Paraları alırlarken iyiydi –diye düşündü–. Benim ne umurumda sanıyorlar! Öldürecekmiş. Yaşıtlarımla gezmeyecek miyim? Beni de beğeniyorlar işte. Yok iyi aile kızı isterlermiş. İşe gidip gelirken görüyorum, iyi aile kızlarını. Benden üstünlükleri neymiş yani! Yavuz Sineması'ndaki filmde nasıldı? Yoksulun yoksulu kızı, koskoca, kont dedikleri adam alıverdi." (s.37-38)

Filmlerde gördüğü yaşama kavuşmak arzusuyla Nesibe evden kaçır. Sokaklarında gezindiği, sonra bir sinemaya girerek kalabalığın içinde kaybolduğu Beyoğlu'nun göz alıcılığı ile yoksul mahalle; içerisinde hiç eşya olmayan oda tezat teşkil etmektedir. Bu ikilik onu her anlamda etkilemiştir. Göç sonucu değişen yeni dünyasında Nesibe, bireysel arzularını sinema filmlerinde görmektedir. Nesibe sinema filmlerinde arzuladığı hayatı izlerken düşler kurmakta, zengin evlilik hayaline dalmaktadır. Bu bakımdan öyküde Nesibe'nin göç sonucu değişen aile hayatında sinema, bireysel arzularını inşa eden bir nitelik kazanmaktadır.

Nesibe ile anne ve babasının namusa, aileye, işe ve paraya bakışları farklıdır. Nesibe taşranın değil, göç ettikleri kent hayatının değerleri ile hayatına yön vermek ister. Bu bakımdan öyküde temel meselelerden ve yazar tarafından sorunsallaştırılan konulardan biri kuşak çatışmasıdır. Özellikle Nesibe'nin namus kavramına bakışı çok değişmiştir. Annesi her defasında onu namus konusunda uyarırken o farklı düşünmektedir: "Yok, iyi aile kızı isterlermiş. İşe gidip gelirken görüyorum, iyi aile kızlarını" (s.37). "Namusmuş, vururmuş babam. Kendi paralı iş bulsun da beni çalıştırmasın." (s.38). Annesine göre Nesibe "dışarı"yı görüp bilmeden evlenmelidir. Geleneksel toplumlardaki görülen kadın söylemini gösterecek şekilde Nesibe'nin evliliğini ister: annenin düşüncesine benzer olarak komşu kadının da benzer düşünceler içerisinde: "Kız kısmını hemen üstünü görünce evlendirilmeli. Yoksa türlü haller geliyor başlarına." (s.16).

Öyküde annenin ve komşu kadının sözlerine benzer bir şekilde Nesibe, Beyoğlu'nda çalışmaya başlayınca yaşam şartlarını sorgular. Para ve namus hakkındaki düşünceleri ailesinden farklılaşır. "Namussuz kızı el alacağına yer alsın" (s.15) sözlerini Nesibe anlamaktan çok uzaktır. Yeni bir değer anlayışıyla bunları sorgular: "Niye uğraşıyorlardı kendisiyle? Niçin işten eve, evden işe gitsin istiyorlardı? Onlar gibi olsundu! Acılı, hasta, yorgun. O namus dedikleri şeyle neyi düzeltmişlerdi ki!" (s.38). Bu sözler kuşak çatışmasını gösterdiği gibi sınıfsal farklılaşmanın da oluştuğunu göstermektedir. Nesibe'nin yeni bir bilinçle namus kavramını sorgulaması ailesinin bulunduğu sınıfsal etkiden kurtulduğunu, yeni bir sınıfsal bilince eriştiğini göstermektedir. Anne, Nesibe'nin düşüncelerini öğrendikçe hiç bilmediği şeyler karşısında şaşar. Bunların kendilerine ait olmadığını söyler. Annenin komşu kadınla konuştuğu sırada komşu kadın ona Nesibe'nin uzun zamandır değişim gösterdiğini açıklar. Ancak komşu kadın Nesibe'yi haklı gören tarzda konuşur: "Nesibe'ye kızmayın! Ben dört yıl oldu evleneli, gün mü gördüğüm var." (s.15) sorusu Nesibe'ye olan bakışın hafiflemesine yol açar. Komşu kadın anneye Nesibe'nin sözlerini aktararak onun değişimini anlatır: "Anneme babama acıyorum. Ben daha fazla para kazanmanın yolunu bulsam da, onları rahata çıkarabilsem diye düşünüyorum hep" (s.15). "Biliyor musun abla, yukarıda şebek gibi kadınlar güzellenelim diye neler yapmıyorlar. Senin şu saçların var ya onlarda olsa çıldırırlar vallahi" (s.16).

Anne ve babası Nesibe'nin kazandığı parayı sorgulamayarak yaptığı işi görmezden gelmektedirler. Diğer yandan Nesibe onlar gibi olmak istemezken: "O namus dedikleri şeyle neyi düzeltmişler ki!" (s.38) diye düşünür. Bu bakımdan modern toplumların ahlak felsefelerinin temelini oluşturan oportünist yaklaşımlarla donanmış bireylerle, henüz benlik bütünlüğünü yitirmemiş insanların karşı karşıya getirilmesi temel çatışma unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Öykü her ne kadar açık bir modernleşme olgusu olarak ele alınamayacaksa da taşralıların kentli algısının ne düzeyde olduğunu önemli örneklerden birini barındırmaktadır. Burada taşralı zihniyet ile yeni kuşağın modern kent zihniyeti de karşılaştırılır. Nesibe, içerisinde bulunduğu sosyal yapıya karşı çıkan, kentin "imkânlarından yararlanmak isteyen savruk karakterlerdendir. Onun trajik öyküsü, modern kentte bireyselleşme heyecanına kapılan taşralıların durumunu göstermektedir. Nesibe'nin annesine haykırdığı şu sözlerde yaptığı kıyaslamaların boyutları ortaya çıkmaktadır.

"Çoğu karnını ekmek bile yemeden safi yemekle doyuruyor. Durmadan eğleniyorlar. Ben hep uzaktan bakayım istiyorsunuz. Sokağa birlikte çıktığımızda ayağına hala lastik giyiyorsun. Artık eskisi kadar parasız değiliz ya! Bir şey gördüğünüz yok babamla senin! Ama ben görüyorum." (s.19)

Nesibe izlediği sinema filmlerinde fakir kızları zengin erkekler almaktadır. Nesibe, bu hayallerin peşine kendisini bırakır. Annesine seslendiği bir diğer durumda; "İşe gidip gelirken görüyorum, iyi aile kızlarını. Benden üstünlükleri neymiş yani! Yavuz Sinemasındaki filmde nasıldı? Yoksulun yoksulun kızı, koskoca, kont dedikleri adam alıverdi" (s.37-38). Burada özellikle annesiyle kuşak çatışması yaşarlar. Annesi için sınıf atlamanın tek yolu namuslu bir evlilikten geçerken kız annenin namus konusundaki görüşlerine katılmaz. Burada Nesibe sadece annesiyle değil babasıyla da bir çatışma içerisinde. Yaşatı bir erkekle görüşüyor olduğunu duyan ve duruma çok kızan annesine şöyle tepki verir Nesibe:

"Büyüdüm artık, anne, görmüyor musun? Dünyadan haberin yok senin! Çık, bak, herkes nasıl yaşıyor! Nasıl gamsız! Çoğu karnını ekmek bile yemeden safi yemekle doyuruyor. Durmadan eğleniyorlar. Ben hep uzaktan bakayım istiyorsunuz. Sokağa bile çıktığımızda ayağına hâlâ lastik giyiyorsun. Artık eskisi kadar parasız değiliz ya! Bir şey gördüğünüz yok babamla senin. Ama ben görüyorum." (s.19)

Anne bu yakarışı ve kızın içinde bulunduğu durumu anlamayarak "Sus diyorum, sus... Biz namuslu insanlarız" (s.21) cevabını verir. Genel anlamda yeni kuşak ile eski kuşağın namusa, kente, eğlenme anlayışına, evliliğe ve paraya bakışları, bu olgularla ilişkileri değiştiği için sınıf atlama isteği doğmuştur.

Öyküde namus kavramına bakışı gösteren durumlar Nesibe'nin ailesiyle kuşak çatışması yaşadığını göstermektedir. Kuşak çatışmasının oluşmasının nedeni ise taşra değerleriyle büyüyen anne ile babaya karşı kente göç etmesi sonucu yozlaşan Nesibe'nin bireysel arzularıdır. Nesibe kentteki çalışma hayatında ve izlediği sinema filmleri sayesinde değişir ve ailesinin geleneksel değerlerinden farklı değerlere sahip olur. bu değişim göç olgusunun bireyin hayata bakışında, arzularını yönlendirmesinde olan etkisini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Sonuç

Füruzan'ın "Benim Sinemalarım" öyküsünde göç edip geldikleri modern kentte yalnız kalan ve bu nedenle yabancılaşan, üstelik yoksulluk nedeniyle dramlar yaşayan bir ailenin ferdi Nesibe'nin göç sonucu değişen hayatı ve sınıf atlama isteği görülmektedir. Nesibe, Beyoğlu'nda gördüğü zengin hayatlar, sinema filmlerinde gördüğü insanlar ve ailesiyle yaşadığı kuşak çatışması sonucu yoksul ailesinin bulunduğu sosyal sınıftan kurtulup zenginleşme hayalleri içerisine girer. Nesibe hayallerini gerçekleştirmek için yaşlı erkeklerle para karşılığında birlikte olur, genç erkeklerle evlenme hayali peşinde ilişkiler kurar. Nesibe'nin hayalleri ve sınıf atlama isteği ailesinin büyük kente göç etmesi sonucu onda gelişen etkiler olarak öne çıkmaktadır.

Yazarın toplumcu gerçekçi izleklerle kurduğu sınıf yapısı özellikle kentlere göç eden aile bireylerinde değişimi ile söz konusu olur. Göç sonucu yeni kişilik kazanan birey, daha önce tanımadığı bir dünyanın içine girince ailesini ve mahallesini sorgular. Yabancılaşma içinde olan birey hayatını daha anlamlı ve konforlu geçirmek için aile değerlerini çığnemeye başlar. Sınıf atlama arzusu sonucu namus kavramını çığner.

Füruzan'ın "Benim Sinemalarım" öyküsü 1970'li yıllardaki toplumsal değişimin arka planında yatan temel unsurlara değinmesiyle önemli bir öyküdür. Yazarın sınıf çatışmasının nedeni olarak göç olgusunu gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra aile içindeki kuşak çatışması gibi toplumsal meseleler konusunda üzerinde durulan bir diğer konudur.

Sonuç olarak göç, çatışma kurgusu, sınıf atlama isteği, geleneksel ve modern olanın

yorumu, sinemanın dilsel ifadesinin başarılı yanıyla "Benim Sinemalarım" öyküsü, Füruzan'ın anlatmak istediği toplumsal meselelere ışık tutabilecek bir öykü olduğu söylenebilir. Özellikle de gerçekçi tavrı ve gözlemci tutumu ile öykü, Füruzan'ın öykücülüğünü anlamlandırabilecek bir niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Akatlı, F. (1998). *Öykülerde Dünyalar: Eleştiri Yazıları*. İstanbul, Boyut Yayınları.
- Cengiz, S. (2010). Göç, Kimlik ve Edebiyat. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 2, No.3, pp.185-193.
- Chambers, I. (1995). *Göç, Kültür, Kimlik*. Çev: İsmail Türkmen-Mehmet Beşikçi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Füruzan (1973). *Benim Sinemalarım*, Bilgi Yayınevi,
- İlhan, T. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kıray, M. (1998). *Kentleşme Yazıları*, Ankara: Bağlam Yayınları
- Ertop K. (1972). Füruzan İçin Notlar. *Soyut Dergisi* S.44, ss. 57-59
- Külahlıoğlu İslam, A. (2014). Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi. *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, ed. Ramazan Korkmaz, 9. bs., Ankara: Grafik Yayınları,
- Maalouf, A. (2009). *Çivisi Çıkış Dünya, Uygarlıklarımız Tükendiğinde*. Çev: Orçun Türkay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüzer, İ. (2007). Kimliklerin Çatıştığı Mekân: 'Kiralık Konak' ve Evini-Evrenini Arayan Nesiller. *Bilig*, S.41, ss. 225-239.